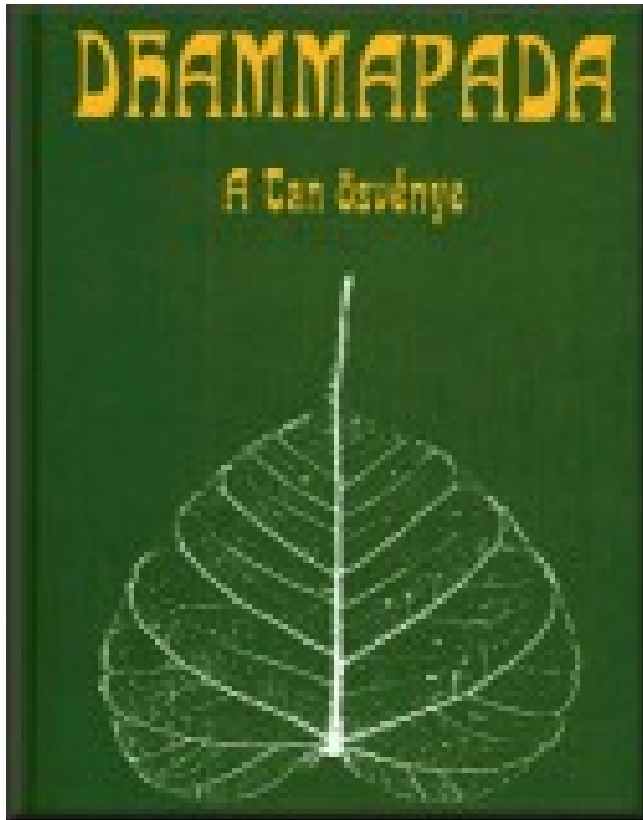

Dhammapada

TARTALOM, UTÓSZÓ

Tartalom

Dhammapada

Iker-versek

Törekvés

Gondolat

Virágok

Balgák

Bölcsek

Szentek

Ezer

Gonoszság
Ütés
Öregség
Önmaga
Világ
Megvilágosultak
Boldogság
Vonzódás
Harag
Szenny
Törvényben járók
Út
Különfélék
Pokol
Elefánt
Szomj
Szerzetes
Bráhma

Dhammapada - atthakathá
(Magyarázó történetek a Dhammapadához)

Haragtartás
Megbocsájtás
Nanda esküvője
Hasznos varázsmondás
Elkószáló gondolatok
Asszonnyá vált férfi
Buborék az élet
Az irigy aszkéta
Paszénadi király és a szegény ember neje
Hiába gyűjtött vagyon
A Tan a legfőbb kincs
A bőbeszédű házi pap
Csábítás
A hóhér
Megtérő rablóbanda
Csapások sorozata
A mustármag (Kiságótamí története)
A vadász és kutyái
A bűn visszaüt
Viszálykeltő istennő
Moggallána halála
Kicsoda isteni jellegű?
Viszákhá barátnői
A halott örömlány

"Két ökröm volt"
Falovas király
A vizisiklók és a sakál
A takács lánya
Színlelt terhesség
Mára leányai
Szomszédok viszálya
Asszonyszobor
A fa istennője
Arannyá vált szántóföld
Mindenkit megszólalnak
A nők olyanok, mint a folyók
Figyelmetlenség
A disznófejű kísértet
Hervadó lótusz
Hálátlan gyermekek
Az öreg elefánt
A bűzös szájú aranyhal
A mutatványos
Megtérő rablók
A szerzetes és a kígyókirály
A zsaroló pap
Ökörverseny
Indra mint aggastyán
A Mester elmosolyodott
Keletkezés és elmúlás törvénye

Utószó (Vekerdi József)

Utószó

A Dhammapada a legrégebbi és legismertebb buddhista bölcsmondás-gyűjtemény. A buddhizmus régebbi, úgynevezett hína-jána ágazata páli nyelvű kánonjának, a Tipitakának ("Hármas kosár") része, a Szutta-pitakába, Buddha tényleges és állítólagos beszédeinek gyűjteményébe tartozik. 423, egymástól független, verses bölcsmondást tartalmaz, amelyeket téma szerint, illetve a versekben előforduló hasonlatok szerint osztottak 26 csoportba, pl. Törekvés, Harag, stb., illetve Virágok, Elefánt, stb. Bár a hagyomány magának Buddhának tulajdonítja a Dhammapada verseit, éppúgy, mint az egész kánon, valóságban nem tőle származnak, csupán az ő gondolatait tolmácsolják híven, esetleg egyik-másik konkrét kijelentését foglalják versbe. Maga Buddha sohasem lépett fel költői igénnyel; hitelesnek tekinthető beszédeiben nincsenek versek. Emellett a Dhammapada versei nagyrészt más páli nyelvű szövegekben is előfordulnak, sőt nem egy esetben szó szerint megtalálhatók egyéb, nem buddhista irodalmi művekben, pl. a szanszkrit nyelvű Mahábhárata eposzban vagy Manu törvénykönyvében. Így az egyes versek szerzőjét és keletkezési korát éppúgy nem lehet

megállapítani, mint a közmondásokét. Csupán a gyűjtemény összeállításának időpontjáról feltételezhető, hogy a Tipitaka előszóbeli rögzítésének idején - ami a hagyomány szerint Kr. e. 240 körüli zsinaton történt -, vagy ezt megelőzőleg szerkesztette egybe ismeretlen, de gondolkodásában és költői érzékével is kimagasló tehetségű összeállítója, aki egyúttal egyes verseknek szerzője vagy átdolgozója is lehetett.

A Dhammapada címet többféleképpen értelmezik. A páli dhamma (szanszkrit dharma) szó alapjelentése "törvény", "igazság", de buddhista szóhasználatban elsősorban Buddha tanítását, a Tant jelenti. A pada szó kettős jelentésű: "lépés, út, ösvény", és "verssor", ezért egyesek "Way of righteousness", "Wahrheitspfad", "The path of virtue", mások "A line or stanza of the dhamma", "Worte der Religion" címmel fordítják. Az "út" értelmezés mellett szól az, hogy magában a szövegben mindig ebben az értelemben áll a pada szó; "vers" értelemben a gáthá szót használja a szöveg.

A versek valóban a Magasztos erkölcsi tanításainak alapgondolatait tartalmazzák: béketűrést, szelídséget, harag legyőzését, szenvedélyek elvetését, lemondást a világ dolgaihoz ragaszkodásról, erkölcsi tisztaságot, s nem utolsósorban Buddha fő tételét: az egész lét szenvedés voltának felismerését, s e felismerés révén az újjászületéstől (újraszületéstől) szabadulást, a Nirvána elérését. Minthogy a buddhizmus életemzménye a szerzetesség, előtérben állnak a szerzeteseknek szóló tanácsok, de a legtöbb gondolat a világi hívőkre is érvényes.

A mondások versformája a szanszkrit és páli költészet hagyományos bölcsmondás-formája, a kétszer 16 szótagból álló párvers, a slóka, amelyet a páli költészet meglehetősen lazán kezel. Még lazábban - olykor szinte felismerhetetlenségig szabadon - kezelnek néhány ritkábban előforduló, fordításokban négy soros strófákkal visszaadott verset: tristubh, indravadzsrá, vaitálíja, árjá. Fordításukban igyekeztünk kötöttebben kezelni az adott formákat, hogy a ritmus érzékelhetőbb legyen.

Magyar nyelven igen pontos prózai fordítás jelent meg a Dhammapadáról Fórizs Lászlótól: Dhammapada, Az Erény útja. Budapest 1994. Fórizs célja az eredeti szöveg terminológiájának, filozófiai fogalmainak minél hívebb visszaadása, éppen ezért lemond a verses formáról. Mi fordításunkban - az eredeti gondolatok minél világosabb tolmácsolása mellett - a versek költői szépségét is igyekeztünk érzékeltetni. A két eljárás összehasonlítása kedvéért idézzük az első és utolsó verset a két fordításban:

Fórizs:

A szív megelőzi a tényeket,
felettük áll, azok belőle épülnek fel.
A gonosz szívvel cselekvő,
gonosz szívvel beszélő embert
úgy követi a szenvedés,
mint a kocsi elé fogott ökröt a kerék.

Kötetünkben:

A szándék minden dolognak az indítéka, lényege.
Azt, aki gonosz szándékkal teszi tettét, szólja szavát,
nyomon követi szenvedés, mint igavonót a kerék.

Fórizs:

Aki ismeri a korábbi lakhelyét,
keresztüllát a Mennyen és Poklon,
akiben a létesülés lánc véget ért,
akiben tudása teljessé lett,
akiben minden tökéletesség beteljesült,
azt a bölcsét hívom én bráhmaának.

Kötetünkben:

Aki ismer eget-poklot, s előző születéseit,
tudása teljessé lett, a születések végére ért,
tökéletességre jutott, bráhmaának azt nevezem.

A Dhammapada számos kiadása és fordítása közül kiemelkedik S. Radhakrishnan kiadása:
The Dhammapada with introductory essays, Pali text, English translation and notes. London
1950 (számos utánnymásban).

A Dhammapada mindegyik verséhez kommentárt fűzött - szintén páli nyelven - Kr. u. 450 körül egy ismeretlen szerző. A hagyomány Buddhaghósát, a nagynevű buddhista filozófust nevezi meg szerzőként, ezt azonban a filológiai kutatás nyelvi bizonyítékok alapján elveti. Ez a kommentár, a Dhammapada-atthakathá, lényegében a versekhez alig kapcsolódó legendagyűjtemény. Előad egy-egy legendát Buddha életéből vagy előző születései egyikéből, azzal fejezve be, hogy az eset tanulságaként a Mester az adott verset mondta (és ennek elhangzása után egy vagy több hallgatója, olykor százezer szerzetes, abban a pillanatban elnyeri a szentség fokozatát). A legendákat nagyrészt a Tipitaka egyéb szövegeiből meríti a szerző, elsősorban a Dzsátaka című mese- vagy legenda-gyűjteményből, amelyből több, mint félszáz történetet vesz át.[53] A Dzsátaka-gyűjtemény szerkesztésmódját is pontosan követi. Mindegyik történetet az a bevezető keret indítja, hogy a Mester itt és itt (legtöbbször Dzsétavanában) tartózkodva, egy bizonyos eset kapcsán a szereplők előző születéseinek eseményeivel magyarázza a történeteket. A történeteknek igen gyakran semmi közük sincs az adott Dhammapada-vershez. Erkölcsanak meglehetősen sablonos: többnyire azt szögezik le, hogy egy szerzetes megszabadul gyengeségeitől, vagy egy világi hívő a szerzeteseknek adott alamizsna jutalmául elnyeri a szentség fokozatát. (A megigazulás négy fokozata: sodrásba belépő, még egyszer újrászülető, emberként már nem - csak az égben - újrászülető, és szent - arhat -, aki halál után közvetlenül a Nirvánába jut.) Másik gyakori téma a bűnösök pokolba kerülése. Mindvégig a szerzetesi erények hangsúlyozása és általában a szerzetesi élet magasztalása áll a szerző figyelme központjában.

Kötetünkben a szerkesztésmód bemutatása kedvéért az első három darabot (3, 5, 13. számú

az eredetiben) teljes terjedelmében fordítottuk, csupán a vers elhangzása utáni megigazulási záróformulát és a nyelvi magyarázatokat mellőzve, a továbbiakban mellőztök a bevezető sablont, csak magát a történetet vagy annak érdekesebb részét fordítottuk. Cím gyanánt az eredeti szöveg egyszerűen a főszereplő (általában szerzetes) nevét adja meg, pl. 3. Thissza-théra-vatthu "Tissza szerzetes története". Fordításunkban a cselekményre utaló címeket adtunk, pl. 3. Haragtartás.

A teljes Dhammapada-atthakathá gyűjteménynek kitűnő angol fordítása van, 141 oldalas bevezető tanulmánnyal: Buddhist legends. Translated from the original Pali text of the Dhammapada Commentary by Eugene Watson Burlingame. Vol. 1-3. Cambridge Mass. 1921. Harvard Oriental Series 28-30. Burlingame a páli szöveg burmai kiadását használta, fordításunkban a Pali Text Society szövegét vettük alapul (London 1906-1915), ez okoz alkalmi eltérést Burlingame fordításától.

<http://mek.oszk.hu/00100/00165/#>